

A PÉCSI KESZTYŰGYÁRTÁS MÚLTJA ÉS JÖVŐJE

THE PAST AND THE FUTURE OF GLOVE MAKING IN PÉCS

HAFFNER TAMÁS doktorandusz

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika
és Gazdaságtan Doktori Iskola

Abstract

The Hamerli Glove Manufacture was an important industrial unit in Pécs. The working class was the most determinative social group in the free royal city. The most factories were founded in the middle of the 19th century. Thanks to the industry became Pécs the economical centre of the South Transdanubian Region. The Hamerli Glove Manufacture was founded by János Hamerli in the 1860s. János Hamerli was a very talented tanner, who wandered after his studies in the Habsburg Empire. In 1865 he founded a glove manufacture in Vienna. He continuously developed his manufacture in Pécs, which became a recognized glove manufacture. He and his manufacture got a lot of international prizes. After his death his sons continued his work in the manufacture. After the World War II the socialist state nationalized the manufacture. In the 1960s was founded the sample workshop in the manufacture, where was planned more than 26 000 type of gloves. In the 1990s the state tried to sell the manufacture, but thanks to the state's bad economical position it failed. In the end of the 1990s the manufacture bankrupted. Nowadays 3-4 smaller glove manufacture work in Pécs.

1. Bevezető

A kesztyűipar, a bőriparral párhuzamosan azokban az országokban fejlődött a legdinamikusabban, ahol a szükséges nyersanyag mellett az olcsó munkaerő is rendelkezésre állt. A kesztyűgyártás fejlődését segítette, hogy a többi iparághoz viszonyítva relatív kis tőkebefektetést igényeltek, a termelés kevés eszközzel, saját otthonukban dolgozó munkásokkal is megvalósítható volt.

A XIX. századi Európában Németország, a Habsburg Birodalmon belüli cseh területek, illetve Franciaország rendelkezett a legfejlettebb kesztyűiparral. A korszakban az iparág fejlődését elősegítendő számos innovációra is sor került. Közülük kiemelendő a francia Xavier Jouvin találmánya, aki több ezer ember kezéről vett méretek alapján 32 méretből álló skálát és a méretekhez tartozó vágókéseket, úgynevezett kalibereket készített, ezzel standardizálva a gyártási folyamatot.¹

Pécs szabad királyi város a 19. század közepén a Dél-Dunántúl legnagyobb és legnépesebb városa volt. Lakossága a török hódoltság alól történő felszabadulást követően fokozatosan nőtt, mely döntő részt a betelepülő németeknek és délszlávoknak, továbbá az agglomerációból beköltöző falusi népesség városba költözésének volt köszönhető. E folyamatok 1849 után különösen felgyorsultak, a Kiegyezésig a város lakosság közel másfélszeresére nőtt. A 19. század közepén Pécs Pest-Buda után a történelmi Magyarország második legnagyobb agglomerációjával rendelkező városa volt, mely jól szemlélteti, hogy napjainkkal ellentétben a „Dél-Dunántúl fővárosa” jelentős gazdasági potenciállal bírt. Nem

csoda tehát, hogy az akkoriban még domináns mezőgazdasági termelés és bányászat mellett folyamatosan jöttek létre a városban az ipari üzemek. Az ipari üzemek kialakulásának és fejlődésének lehetőségét a város földrajzi fekvése biztosította.

A környéken fellelhető kő és agyag a Zsolnay Vilmos nevével fémjelzett pécsi porcelángyártás, a Mecsek-oldal völgyeiben futó patakok pedig a bőr- és a kesztyűgyártás alapjául szolgáltak. A Tettye-patak partján már a török hódoltság idején számos tímárságban kordován műhelyben készítettek török mesterek szattyán és kordován bőrt. A török mesterektől a magyarok eltanulták a mesterség fortélyait, akik a hódoltságot követően tovább folytatták a bőrcserzést a városban. A városi tímárok céhe a XVIII. század elején alakult, amelynek csak városi polgárok lehettek a tagjai. A tímárságok számát a céh korlátozta, melynek a kesztyűsök is tagjai voltak. A korlátozás miatt a mesterség apáról fiúra szállt, melynek következtében egész tímárdinasztiák alakultak ki a városban. A pécsi bőr- és ipar fejlődését korlátozó intézkedést csak az 1882. évi ipartörvény szüntette meg.

2. A pécsi kesztyűipar születése

1762-ben érkezett Klattauerből Pécsre Ranolder Péter kesztyűsmester, aki elsőként kezdett a városban kesztyűt készíteni. Ranoldert a pécsi bőrök jó minősége vonzotta a városba, ahol ekkor 8 kordovános és 4 tímár működött. Egy évszázaddal az első kesztyűs megérkezését követően kért és kapott iparendélyt a városi tanácstól Hamerli János a pécsi kesztyűipar legjelentősebb alakja.

Hamerli János 1840-ben született Pécsen, aki pécsi tímártanulmányai befejeztével – a kor szokásainak megfelelően – vándorútra kelt, hogy más városokban, országokban fejlessze tudását. Magyarországi és ausztriai vándorlását követően, 1861-ben tért véglegesen haza Pécsre, s a város engedélyének birtokában ekkor kezdett kesztyűket gyártani. Tevékenységét apja Flórián utcai házában kezdte, azonban azt hamar kinőve tevékenységét a Fő utcán, a mai Palatinus szálloda helyén álló bérelt házban folytatta. Hamerli időközben megnősült. Felesége, Szalay Flóra segítve férje munkáját bekapcsolódott a kesztyűgyártás folyamatába.²

1865-ben bécsi letelepedési és iparendélyt kért, melyet a városi tanács meg is adott neki. Hamerli nem kívánt véglegesen Bécsben maradni, ezért a bécsi üzemnyitás mellett pécsi telephelyét is fenntartotta. Tudását tovább fejlesztendő 1872-ben újabb európai körútra indult, melynek során a németországi és az olaszországi kesztyűsök munkáját tanulmányozta. A bécsi üzem ismertséget és jelentős bevételt hozott Hamerli számára, aki így immár a szükséges tőke birtokában térhetett haza Pécsre, ahol a Fő utcai üzemének helyt adó épületet megvásárolta. Továbbá megvásárolt egy Mária utcai ingatlant, ahol bőrfestő üzemet létesített. Bár bécsi üzletét 1874-ben feladta, azonban a megszerzett kereskedelmi kapcsolatait megtartotta. Továbbra is szállított nemcsak a császárvárosba, hanem immáron Londonba is. A pécsi városi tanács utasítására Fő utcai üzemét áttelepítette az Alsó Puturla utcában (ma Vince utca) megvásárolt kordován üzem helyére.

Hamerli folyamatosan fejlesztett, elsőként alkalmazta Magyarországon Jouvin kivágókaliberét, emellett présgéppel és stepp varógéppel is felszerelte gyárát. Fejlesztései és az európai divat és igények ismeretében a kor követelményeinek mindenben megfelelő színvonalon és minőségben tudott termelni, ami a növekedés alapja volt. Divatkesztyű gyártás mellett a hadsereg egyik beszállítója. az egyenruházati kesztyű termelés volumene 1875-re elérte a 35 000 párat.³ Sikerét nemzetközi elismerései fémjelzik. Az 1873-as Bécsi világi kiállításon érdeméremmel, 1875-ben Neusalzban aranyéremmel, az 1876-os Philadelphiai

Világkiállításon pedig elismerő oklevéllel jutalmazták munkáját.⁴ Hamerli tevékenységéről így emlékezik meg az iparkamara 1893. évi jelentése: „Hamerli olyan kiváló minőséget állít elő, hogy nemcsak fokozni tudta termelését, hanem versenytársa sincs. Túl van halmozva megrendeléssel.”⁵ Hamerli fiai közül Imre és István is bekapcsolódtak a gyár tevékenységébe. Hamerli János 1895. évi halálát követően fia, Hamerli István vette át a gyár igazgatását.⁶

Hamerli Kesztyűgyár az ezredfordulón újabb rangos elismerésekkel gazdagodott. Az 1900-as Párizsi Világkiállításon elismerő oklevelet szerzett, míg Ferenc József császár a gyárnak adományozta a „Császári és Királyi Udvari Szállító” címet. Hamerli István és szintén a gyárban tevékenykedő Hamerli Imre a nagyüzemi termelés meghonosításában látták apjuk üzemének jövőjét.⁷ Az ezredfordulón emeletes kesztyűgyár építésére kértek engedélyt, továbbá meg kívánták vásárolni a várostól a kesztyűgyár feletti malmot, a hozzá tartozó vízjoggal együtt. A fejlesztés a Kereskedelemügyi Minisztérium által biztosított 40 000 korona állami támogatással valósult meg.⁸ A dotáció fejében vállalták, hogy a gyárat 1903-ig üzembe helyezik, az első évben 40 000, a másodikban pedig legalább 50 000 db báránybőrt készítenek ki és dolgoznak fel kesztyűnek. Az építéséhez és berendezéséhez csak Magyarországon beszerezhető anyagokat és eszközöket használhattak fel, továbbá a gyár elkészültét követően a termeléshez felhasznált nyersbőr ötödének hazai báránybőrnek kellett lennie, míg a második üzemév végétől legalább 200 embert kellett foglalkoztatniuk.

Hamerli István 1903. évi halálát követően testvére, Károly vette át a gyár irányítását. Károly folytatta a gyár fejlesztését, melynek következtében a termelés volumenének növekedése mellett a termékek minőségi is javult. A fejlődésének a I. világháború vetett véget. A gyár munkásait, s magát az igazgató Hamerli Károlyt is, behívták katonának, az alapanyagot pedig hadászati célokra foglalták le, ami leállításához vezetett. A háború utáni talpra állást nehezítették a bevezetett importkorlátozások, továbbá az 1929–1933-as világgazdasági válság, melynek hatására 1934-ig a termelés csak korlátozottan folyt. A válság után folytatódott a gyár fejlődése, fejlesztése. A belföldi forgalmazás mellett háború előtti kereskedelmi kapcsolatok felélesztésével folyamatosan nőtt az export volumene. 1936-ban a legyártott 181 000 pár kesztyűből 88 000 párat külföldön értékesítettek, döntő részt Franciaországban, Németországban, Ausztriában és Csehszlovákiában. 1941-re 104 varrógép működött a gyárban, míg a kézi varrást bedolgozói rendszerben otthon végezték az alkalmazottak. A II. világháború kitörését követően fellépő nyersanyaghiány a folyamatos termelést veszélyeztette, a gyár 1942-től több külföldi megrendelését volt kénytelen emiatt lemondani.

3. Az államosított nagyüzem

A háborút követően a kesztyűgyártás 1947-ben indult újra, kis volumenben. Az 1948. évi XXV. törvény alapján 1948 márciusában került sor a Hamerli Kesztyűgyár államosítására. A gyárba beolvasztották a szintén Pécsen működő, az államosítás előtt cseh, osztrák és német tulajdonban álló „Turul” Kesztyűgyárat, illetve a 10 főnél kevesebb dolgozót foglalkoztató kisüzemek államosítását követően az osztrák érdekeltségű Spineth kesztyűüzemet is. 1949 év elején megszüntették a gyárban a bőrgyártást, s a vállalat tímárjait a bőrgyárba helyezték át. Az államosítást követően a termelés volumene jelentősen visszaesett. A gyár 1948-ban 57 000 pár kesztyűt termelt, ami töredéke volt az utolsó békeév 234 000 párjának. A volt tímárságok helyén új szabásműhelyt alakítottak ki, valamint bővítették a kézívarodát. A termelés csak 1952-ben érte el a háború előtti termelési szintet,

ekkor már 324 fő dolgozott a gyárban. A tervgazdálkodási rendszer bevezetését követően a vállalatok önállósága gyakorlatilag formálissá vált. Kormányzati gazdaságpolitika nehézipar fejlesztési törekvései miatt a könnyűipari fejlesztések elmaradtak, ami hátráltatta az iparág versenyképességének fenntartását. A problémát jól érzékelteti, hogy 1952-ben a varrógépeknek alig 11 százaléka volt villanymotor meghajtású.⁹

1955-re a gyár dolgozói létszáma 687 emelkedett, a termelés volumene közel a háború előtti termelés kétszerese, 458 ezer pár kesztyű volt, melynek 51 százalékát külföldre importálták. A termelés fókuszja a mennyiség és minőség összhangjáról a mennyiségre helyeződött át, beruházások hiányában csak a dolgozói létszám fokozása tudta biztosítani a termelésnövekedésre vonatkozó tervek végrehajtását. A dolgozói létszám szükségletet viszont a szakképző rendszer nem tudta biztosítani, ezért a pótlólagos munkaerőt átképzéssel biztosították, ami tovább rontotta a minőséget. A gyár működéséhez szükséges nyersanyagot a magyar termelés sem mennyiségében, sem minőségében nem volt képes biztosítani, ezért a kormányzat engedélyezte a gyár számára az importot. A növekvő kapacitások kielégítése – helyhiány miatt – már nem volt biztosítható a gyár akkori területén, ezért az 1960-as évek elején létrejött a siklói gyáregység, melyet az évtized közepén a nagyatádi és marcali varrodák, valamint a dombóvári gyár megnyitása követett. Az új üzemek létesítésének és a gépek bővítésének eredményeként nőtt a termelés és a termelékenység, Ennek hatására a gyár éves termelése elérte az 1 millió pár kesztyűt. Az 1960-as években a mennyiség mellett egyre nagyobb figyelmet fordítottak a termékdiverzifikációra. 1966-ban került sor a gyárban a mintaműhely felállítására, ahol 1996-ig több mint 26 ezer modellt terveztek. Az új gazdasági mechanizmus reformtörekvéseinek idején a pécsi kesztyűgyár igen magas minőséget képviselő gyár volt, amelynek termékeit a KGST országai mellett Nyugat Európában és a tengeren túl is keresték. 1971-ben adták át a gyár igazgatási és üzemépületét (jelenleg a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara épülete), ami lehetővé tette a korábbi irodák kiváltásával a termelőterület bővítését. Az üzem-bővítő beruházás eredményeként a termelés 540 000 párral haladta meg az 1967. évi termelési értéket, amely növekményből 523 000 pár exportra készült. 1971-ben a gyár célul tűzte ki a termelésének kiszélesítését. A kísérletezési időszakban készített ruházati cikkeket a Meruker pécsi boltjaiban próba jelleggel kezdték értékesíteni. A kísérleti termékek iránti kereslet alapján önálló bőrruházati műhely került felállításra a gyárban, majd a Mecseki Szénbányáktól megvásárolt Széchenyi-aknai épületben. A vállalat emellett fejlesztette sportkesztyű gyártó kapacitását.

1982-ben a gyár felvette a Hunor Pécsi Kesztyű és Bőrruházati Vállalat elnevezést. A névváltást jól előkészített marketingkampány kísérte, ami megerősítette a pécsi kesztyűgyár imázsát.¹⁰ Az 1980-as években a gyárnak szembesülnie kellett a csökkenő világpiaci árakkal, a konkurencia megjelenésének értékesítés csökkentő hatásával, az elmaradó beruházások okozta versenyképesség romlással. A több lábon állás jegyében nagyobb hangsúly került a kiegészítő termékek (férfi- és női bőrkabátok, dzsekik, szafari öltözékek, blézerek, motoros ruház) gyártására, továbbá a gyár 1985-ben a német Remonte cég részére bér munkában megkezdte a cipőfelsőrészek gyártását.¹¹

1960-tól a rendszerváltás hajnaláig tartó időszakban nagymértékű, folyamatos fejlődésen ment át a gyár, melyre elsősorban a nagymértékű külföldi kereslet teremtette meg a lehetőséget a 20–22, köztük több nyugati országgal folyamatos üzleti kapcsolatban álló gyár számára.¹²

4. Hogyan tovább Pécsi Kesztyűgyár?

A vállalatok önállósága az 1980-as évek elejétől kezdve növekedett, ugyanakkor a szűkülő belföldi, s keleti értékesítési lehetőségek miatt meg kellett találniuk a módját, hogy felvegyék a versenyt a nyugati termelőkkel. Az új vállalati adózási rendszer változása is megterhelte a vállalatok, köztük a Hunor Kesztyűgyár gazdálkodását, melyet ezek mellett a vállalat belső szervezetének gyengeségei is sújtottak. Az 1989-ben lezajlott politikai rendszerváltás magával hozta a gazdasági rendszerváltást is. A szocialista tervgazdálkodás rendszerét a piacgazdaság váltotta fel, mellyel megszűnt a vállalatok felől az állami védőháló. Azt már az 1980-as évektől egyre inkább decentralizálódó gazdasági gyakorlatból, valamint a nyugati tapasztalatokból világosan lehetett tudni, hogy a tisztán állami tulajdonon alapuló gazdaság nem versenyképes a magángazdasági rendszerrel.

1991. július 1-jén spontán privatizáció keretében a Hunor 2. számú gyáregységének önállósulásával létrejött a Penta Kesztyűgyár Vállalat.¹³ A legmodernebb gyáregység kiválása tovább nehezítette az amúgy is csőd szélén egyensúlyozó Hunor működését.¹⁴ Ugyancsak 1991-ben a Hunor néhány mérnöke, szabásza, s az egyik varrodai üzem dolgozói svéd tőke bevonásával létrehozták a Hunor-Skandinávia Kft.-t, mely cég az évtized közepén felvette a Hunglove Kesztyűgyártó nevet. Ekkor a 40 főt foglalkoztató cég kapacitása évi 50 000 pár kesztyű volt. A cég ellen 2000-ben indult felszámolási eljárás. A Skandináviánál sikeresebb volt a többiek közt a 2. számú gyáregység vezetője, Marczi Mihály által alapított Gant Pécsi Kesztyű Kft. Az alapító tulajdonosok közül Thomas Melchinger biztosította a német piac elérhetőségét, a Marczi Mihály pedig több évtizedes szakmai tudásával erősítette a céget. A cég termelése folyamatosan fejlődve, 2006-ra elérte az évi 150 000 pár kesztyűt.¹⁵

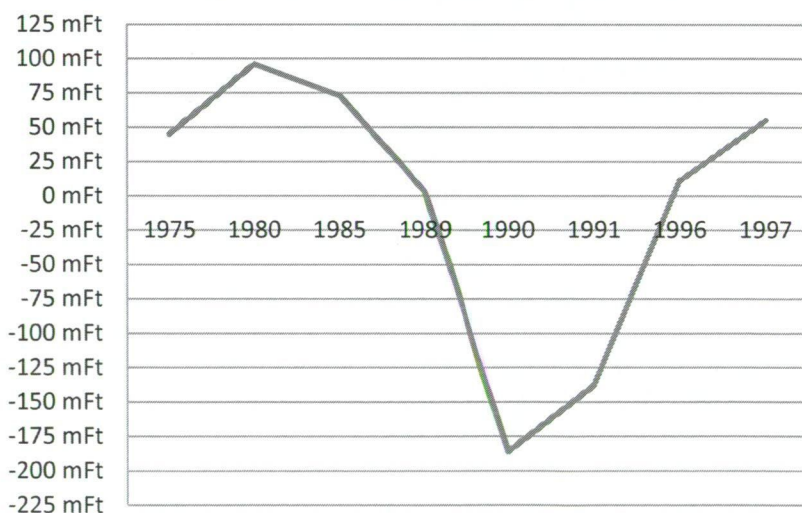
A modernebb pécsi gyáregységét és szakképzett dolgozóinak egy részét elvesztő Hunor Kesztyűgyár az 1990-es és 1991-es év hatalmas veszteségét követően (1990: 186 m Ft, 1991: 138 m Ft) a nyugati partnerek számának, így a nyugati export volumenének növelésével próbálta meg a vállalat pótolni a kieső értékesítést. A kezdeményezés sikerét mutatva, hogy a gyár gyártókapacitásának 100 százalékát sikerült lekötni, sőt a termelő egység létszámbővítésének igénye is jelentkezett.¹⁶ A termékek iránti kereslet ellenére a 40% feletti kamattal felvett hitelek törlesztése végül a Hunor Kesztyűgyár 1992. júliusi csődjéhez vezetett. Ekkor a vállalat adóssága elérte a 716 millió forintot. A csődöt követő egyeztető tárgyalások során sikerült konszenzusra jutnia a vállalatnak a hitelezőkkel, ezzel a Hunor megmenekült a felszámolástól. A csődegyezség részeként a Magyar Külkereskedelmi Bank a tartozás fejében megkapta a vállalat közel 300 millió forintot érő központi székházát, míg a Magyar Hitelbank – áthidaló megoldásként – alacsony kamatozású devizahitelre váltotta át a cég hitelét, melynek fejében a cég részvénytársasággá történő átalakulását követően 300 millió forint értékben tulajdonrészt szerzett a bank a társaságban.¹⁷

Kevésbé volt szerencsés a Hunortól különvált Penta Kesztyűgyár. 1992 őszére a vállalat számára már a fenntartási költségek fizetése is nehézséget okozott, 1993 márciusától pedig a munkabérek sem tudták tovább fizetni, ezért a dolgozókat először kényszerszabadságra küldték, majd az április 20-én tartott munkásülésen a cég minden dolgozójának felmondott.¹⁸ A vállalat csődjét követően Szomor János és Hornicz József, a Hunor-, majd a Penta Kesztyűgyár középvezetői megalapították a Szom-Hor Kft., melynek keretében a korábbi kesztyűgyár dolgozóival folytatták a munkát. A társaság kesztyű és bőrruha gyártással foglalkozott, tevékenységük nagy részét bér munkában végezték. Ekkor éves kapacitásuk elérte a 10 000 pár kesztyűt. A nyereségesen működő kesztyűs részleg fejlődését a bőrruházati részleg vesztesége hátráltatta, ezért a részleg 1996-ban megszűnt.¹⁹

1993. április 1-jén megtörtént a Hunor gazdasági társasággá történő átalakítása. A Hunor Kesztyű és Bőrruházati Rt.-ben – a csődegyezés alapján – a Magyar Hitelbank (MHB) 63,5 százalékos részesedést szerzett. A részvénytársaság további 30 százalékát a gyár hét vezetője által alakított Hunor Menedzser Kft. vásárolta meg az Állami Vagyon Ügynökségtől, míg a részvények 3,35 százaléka a dolgozókhoz, 3,1 százaléka pedig a vállaltból megalakult COATS Cérnagyártó Kft. tulajdonába került. A legnagyobb tulajdonos MHB vállalta a cég működésének finanszírozását, s a cég hiteleinek átütemezését. A cég üzemegegyeségenként diverzifikálta a termelését. Ennek jegyében Dombóváron cipőfelsőrészt, Siklóson cipőfelsőrészt, valamint sport- és hatósági kesztyűket, Pécsen divatkesztyűket gyártottak, valamint itt történt a bőrruházati termelés, amit bér munkában végeztek német és olasz cégek számára.²⁰ 1994 elején a cég bővítette siklósi üzemét, mellyel megközelítőleg 50 fővel növelte foglalkoztatottjainak számát. A Hunor 1994 végére sikeresen visszaszerezte korábbi külföldi partnereinek nagy részét, a másfél éve csődbement gyárnak már nem a kereslet hiánya, hanem a kapacitáskorlátok jelentették a termelési volumen növelésének legfőbb akadályát.²¹ A gyár több 100 millió adósságának nagy részétől 1994 decemberében szabadult meg, amikor egyedüli baranyai céggént sikeresen belekerült az adókonszolidáltak körébe, aminek következtében az állam átvállalta a cég adósságának kétharmadát.²²

1995 áprilisában a részvénytársaság újra pénzügyi krízisbe került. A többségi tulajdonos MHB zárolta a gyár számláját, illetve további forgóeszköz-hitelt nem nyújtott számára. A gyártás folytatásához a cég a megrendelőitől kért előleget, amit azok meg is adtak számára, így az MHB elállt felszámolási tervétől, s látva, hogy követeléseinek behajtásával pénzhez nem jut, ezért tulajdonrészét – jóval értéke alatt – a kisebbségi tulajdonos Hunor Menedzsmment Kft.-nek értékesítette.²³

1. táblázat. Mérleg szerinti eredményének alakulása 1975–1997
Table 1. Changes of balance sheet earnings between 1975–1997

Forrás: saját szerkesztés, a Pécs-Baranya 100 éve és az ÚDN adatai alapján

1996-ban, a 135 éves jubileumát ünneplő Hunor régi partnere, az amerikai Coach cég felkérésére bér munkában megkezdte bőrtáskák gyártását. Az amerikai cég vezetője áprilisi látogatásán meglegedését fejezte ki a termelés minőségével kapcsolatban, s bejelentette,

hogy a 1996-os 100 ezer darabos megrendelésüket 1997-ben megduplázzák.²⁴ A cég tartozásainak döntő hányadát 1998-ra visszafizette, egyedül az adóhivatal felé maradt fent tartozása a társaságnak.

A talpra állás reményeit a fő értékesítési piac, Oroszország 1998 márciusában kitört pénzügyi válsága végleg szertefoszlatta. A rubel drasztikus, 70 százalékot meghaladó leértékelődésének következtében megdrágult import termékeket a Hunor orosz partnere nem vette át, melynek hatására a gyár megközelítőleg 100 millió forintos veszteséggel zárta az évet.²⁵ A bevételkiesést valamelyest csökkentette, hogy a Hunor az amerikai Samsonite-tal szerződést kötött bőröndök és táskák részegységeinek gyártására.²⁶

A Hunorhoz hasonlóan a Penta romjain létrejövő és folyamatosan fejlődő Szom-Hor Kft.-t is drasztikusan érintette az orosz válság. Az orosz kereslet hatására fejlődő kisüzemnek a korábbi stabil felvevőpiac elvesztésével és a készletek eladhatatlanságával kellett szembenéznie. A cég a nyugat-európai piac felé nyitással fokozatosan tudta csak pótolni az orosz piac jelentette korábbi keresletet.

1999-ben az egyik olaszországi alapanyag-beszállító felszámolási eljárást kezdeményezett a Hunor Kesztyű ellen, mivel a cég nem tudott fizetni a leszállított alapanyagért. A felszámolási eljárás miatt a gyár egyes részei önállósultak, mellyel létrejött a Hunor Bőrruha Gyártó Kft., a Hunor Divatkesztyű Kft., valamint a Hunor-Bag Bördíszmű Gyártó Kft. A Hunor Kesztyű és Bőrruházati Rt. ellen 1999. szeptember 3-án elindított felszámolási eljárás 2014 áprilisában zárult, míg a Hunor Bőrruha Gyártó Kft., Hunor Divatkesztyű Kft. felszámolására a 2000-es évek közepén, a Hunor-Bag Bördíszmű Gyártó Kft.-re pedig 2011 végén került sor.²⁷

Bár a Hamerliből lett Hunor Kesztyűgyár és jogutódjai az évek során befejezték tevékenységüket, Hamerli János gyárának öröksége továbbra is jelen van Pécs városában. A Hunor volt dolgozóinak jelentős része az 1990-es évek elején a német anyacég által alapított Otto Kessler kesztyűgyárban folytatta a kesztyűvarrást, míg mások pár tíz fős, sok esetben családi vállalkozásokban dolgoztak tovább. Jelenleg a számos családi vállalkozás mellett az OK Kesztyűgyár, a Gant Pécsi Kesztyű Kft. és a Szom-Hor Kft. jelentik a pécsi kesztyűs mesterség élő örökségét. A Gant Pécsi Kesztyű Kft és a Szom-Hor Kft. a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamarával, valamint több pécsi családi kesztyűs vállalkozással összefogva a Dél-dunántúli Idegenforgalmi Közhazsnú Nonprofit Kft.-vel közösen, a pécsi kesztyűgyártás 150. évfordulójának évében, 2011 tavaszán létrehozták a Pécs Kesztyű Klasztert, egy közös márka kialakításának és a pécsi kesztyűgyártás fennmaradásához nélkülözhetetlen szakképzés megteremtésének érdekében.²⁸

A Hamerli védjegy használati jogát megszerző Silvio Kft. 2012-es sikeres uniós pályázatának eredményeként megkezdődött a pécsi Zsolnay Kulturális Negyedben a kesztyűs-mesterség bemutatását újszerű, innovatív megoldásokkal ötvöző látványvarroda és kiállítótér, a „Hamerli Nyitott Műhely” kialakítása. a látványműhelyben a munka megfigyelésén kívül a turisták maguk is bekapcsolódhatnak a tevékenységbe, s megismerhetik a kesztyűsmesterség fortélyait, ezzel is őrizve a pécsi kesztyűs hagyományokat.²⁹

5. Összefoglalás

A Hamerli Kesztyűgyár története nemcsak a pécsi kesztyűgyártás, hanem a legtöbb pécsi ipari vállalat sorsát jól szemlélteti. Az 19. század közepétől az ipar volt Pécsen a legmeghatározóbb és a legjelentősebb ágazat. A rendszerváltást megelőzően a város igen sokszínű iparral (élelmiszeripar, könnyűipar, nehézipar) rendelkezett, a lakosság döntő többsége ebben a szektorban dolgozott. Az ipari vállalatok nagy részénél már a 1989-et

megelőzően érzékelhető volt az akkori termelési rendszer fenntarthatatlansága, mely sok vállalatot olyan rossz helyzetbe hozott, hogy csak sokadszori próbálkozásra sikerült az értékesítése. A vállalatok átalakulásával, valamint privatizációjával párhuzamosan drasztikusan csökkent az iparban foglalkoztatottak aránya. Míg 1991-ben 1000 pécsi lakosra 137 ipari dolgozó jutott, addig ez a szám 1995-ben 57 fő volt. A visszaesést követően a pécsi ipar nem tudta visszaszerezni korábbi jelentőségét. A rendszerváltást, a privatizációt és az 1990-es évek gazdasági nehézségeit túlélő pécsi ipari vállalatok mind méretükben, mind gazdasági súlyukban elmaradnak korábbi önmaguktól. A Zsolnay gyár és a pécsi sörgyár és a pécsi dohánygyár működése évek óta veszteséges, az 1990-es évek elején Pécssett megtelepedő összeszerelő üzemek a pécsi Elcoteq gyár 2011-es bezárását követően csak a rendelkezésre álló infrastruktúra és munkaerő töredékét használják.

Az elmúlt másfél évtizedben több koncepció, stratégia, terv született a pécsi ipar újjáélesztése érdekében, azonban ezek egyike sem hozott tartós és jelentős eredményt. Pécs fejlődését rendszerváltás meghatározta az ipari vállalatok és a mecseki szén- és uránbányászat megszűnéséből eredő társadalmi-, gazdasági- és szociális problémák, melyek nagy részét a mai napig nem sikerült megszüntetni.

Jegyzetek

1. Déri János (1976): A pécsi kesztyűipar kialakulása és története a Hamerli kesztyűgyár államosításáig, 1948-ig In: Déri János (szerk.) A Pécsi Kesztyűgyár története 1861–1976, Pécsi Kesztyűgyár 9–100. old.
2. Sey Gábor (2005): A pécsi Hamerli-Hunor kesztyűgyár: emlékezés a cég alapításának 142., a gyár megnyitásának 100. évfordulójára. In: Szirtes Gábor et al. (szerk.) Mozaikok Pécs és baranya gazdaságtörténetéből. Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara 110–124. old.
3. Déri János (1976): A pécsi kesztyűipar kialakulása és története a Hamerli kesztyűgyár államosításáig, 1948-ig In: Déri János (szerk.) A Pécsi Kesztyűgyár története 1861–1976, Pécsi Kesztyűgyár 9–100. old.
4. Kaposi Zoltán (2010a): Hamerli Kesztyűgyár szócikk In: Romvári Ferenc et al. (szerk.) Pécs Lexikon, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., 2010, 287–288. old.
5. Déri János (1976): i. m. 26. old.
6. Kaposi Zoltán (2010): Hamerli János szócikk In: Romvári Ferenc et al. (szerk.) Pécs Lexikon, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., 2010, 287. old.
7. Mészáros Balázs (2010) Hamerli Imre szócikk In: Romvári Ferenc et al. (szerk.) Pécs Lexikon, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., 2010, 286. old.
8. Kaposi Zoltán (2007a): Pécs iparszerkezete a 19.–20. század fordulóján In: Font Márta et al. (szerk.) Tanulmányok Pécs történetéből 20. kötet, Pécs Története Alapítvány. 57–74. old.
9. Jancsi Gyula (1976): A szocialista nagyvállalat kialakulása és fejlődése (1948–1975) In: Déri János (szerk.) A Pécsi Kesztyűgyár története 1861–1976, Pécsi Kesztyűgyár. 101–158. old.
10. Kaposi Zoltán (2007): Iperszerkezeti változások Pécssett a gazdasági reform leállításától a rendszerváltásig terjedő időszakban (1972–1990) In: Font Márta et al. (szerk.) Tanulmányok Pécs történetéből 19. kötet, Pécs Története Alapítvány. 155–178. old.
11. ÚDN 1990. 07. 12.
12. Déri János (1996): Pécsi Kesztyűgyár In: Kassai Miklós (szerk.) Pécs-Baranya 100 éve a műszaki és természettudományos folyamatok történetében 1896–1996 Pécs: Baranya Megyei Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége. 342–344. old.
13. ÚDN 1991. 07. 3.
14. Kaposi Zoltán (2006): Pécs gazdasági fejlődése 1867–2000. Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara.
15. Gant Pécsi Kesztyű Kft. honlapja, <http://www.pecsikesztyu.hu> (letöltés ideje: 2014. október 08.)

16. ÚDN 1992. 01. 18.
17. ÚDN 1990. 05. 7.; ÚDN 1992. 10. 29.
18. ÚDN 1992. 04. 14. és 15.; ÚDN 1992. 05. 4. és 14.
19. Szom-Hor Kft. honlapja, <http://pecsikesztyu.com> (letöltés ideje: 2014. október 08.)
20. ÚDN 1993. 10. 27.; ÚDN 1994. 01. 08.
21. ÚDN 1994. 09. 10.
22. ÚDN 1995. 01. 21.
23. ÚDN 1995. 10. 10.
24. ÚDN 1996. 02. 13.; ÚDN 1996. 04. 20.
25. ÚDN 1998. 09. 07.
26. ÚDN: 1999. 06. 06.
27. Haffner Tamás (2011): A rendszerváltás hatása Pécs iparára. In: Romváry Ferenc (szerk.) Pécsi Szemle, 2012. ősz, Pécsi Szemle Városthörténeti Alapítvány, Pécs, 108–116. old.
28. Pécsi Kesztyűs Klaszter honlapja, <http://kesztyuklaszter.hu> (letöltés ideje: 2014. október 08.)
29. Hamerli Nyitott Műhely pályázat projekt adatlapja, www.palyazat.gov.hu (letöltés ideje: 2014. október 08.)

Felhasznált irodalom

- Baranya megye statisztikai évkönyvei: 1990–1999 (1991–2000) Pécs: Központi Statisztikai Hivatal Baranya Megyei Igazgatósága.
- Déri János (1976): A pécsi kesztyűipar kialakulása és története a Hamerli kesztyűgyár államosításáig, 1948-ig In: Déri János (szerk.) A Pécsi Kesztyűgyár története 1861–1976, Pécsi Kesztyűgyár 9–100. old.
- Déri János (1996): Pécsi Kesztyűgyár In: Kassai Miklós (szerk.) Pécs-Baranya 100 éve a műszaki és természettudományos folyamatok történetében 1896–1996 Pécs: Baranya Megyei Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége. 342–344. old.
- Gulyás László (2010): A magyarországi privatizáció első szakasza: A spontán privatizáció 1988–1990. Heller Farkas Füzetek VIII. évfolyam 2010. 17–23. old.
- Haffner Tamás (2011): A rendszerváltás hatása Pécs iparára. In: Romváry Ferenc (szerk.) Pécsi Szemle, 2012. ősz, Pécsi Szemle Városthörténeti Alapítvány, Pécs, 108–116. old.
- Jancsi Gyula (1976): A szocialista nagyvállalat kialakulása és fejlődése (1948–1975) In: Déri János (szerk.) A Pécsi Kesztyűgyár története 1861–1976, Pécsi Kesztyűgyár. 101–158. old.
- Kaposi Zoltán (2006): Pécs gazdasági fejlődése 1867–2000. Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara.
- Kaposi Zoltán (2007): Iparszerkezeti változások Pécsen a gazdasági reform leállításától a rendszerváltásig terjedő időszakban (1972–1990) In: Font Márta et al. (szerk.) Tanulmányok Pécs történetéből 19. kötet, Pécs Története Alapítvány. 155–178. old.
- Kaposi Zoltán (2007a): Pécs iparszerkezete a 19.–20. század fordulóján In: Font Márta et al. (szerk.) Tanulmányok Pécs történetéből 20. kötet, Pécs Története Alapítvány. 57–74. old.
- Kaposi Zoltán (2010): Hamerli János szócikk In: Romváry Ferenc et al. (szerk.) Pécs Lexikon, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., 2010, 287. old.
- Kaposi Zoltán (2010a): Hamerli Kesztyűgyár szócikk In: Romváry Ferenc et al. (szerk.) Pécs Lexikon, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., 2010, 287–288. old.
- Mészáros Balázs (2010) Hamerli Imre szócikk In: Romváry Ferenc et al. (szerk.) Pécs Lexikon, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., 2010, 286. old.
- Sey Gábor (2005): A pécsi Hamerli-Hunor kesztyűgyár: emlékezés a cég alapításának 142., a gyár megnyitásának 100. évfordulójára. In: Szirtes Gábor et al. (szerk.) Mozaikok Pécs és baranya gazdaságtörténetéből. Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara 110–124. old.